

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 68/05-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. júna 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť E. K., bytom H., zastúpenej advokátkou JUDr. D. S., P., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 25/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 25/01 porušil základné právo E. K., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 25/01 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. E. K. p r i z n á v a primerané finančné zadostučinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Trnava p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. E. K. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 5 302 Sk (slovom päťtisíc tristodva slovenských korún), ktoré je Okresný súd Trnava p o v i n n ý vyplatiť na účet jej právnej zástupkyne JUDr. D. S., P., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I .

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. apríla 2005 doručená sťažnosť E. K., bytom H. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. D. S., P., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 25/01. Sťažovateľka okrem vyslovenia porušenia základného práva podľa označeného článku ústavy žiadala, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznal jej primerané finančné zadost'učinenie vo výške 300 000 Sk a uložil okresnému súdu povinnosť náhrady trov právneho zastúpenia vo výške 5 302 Sk na účet jej právnej zástupkyne.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci nemožno od ústneho pojednávania očakávať jej ďalšie objasnenie.

Ústavný súd 20. apríla 2005 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 68/05-8.

K sťažnosti sa vyjadrila predsedníčka okresného súdu podaním sp. zn. Spr 834/05 z 31. mája 2005, v ktorom vykonala chronologický popis doterajšieho konania a uviedla, že

„Sťažnosť p. E. K. považujeme za čiastočne dôvodnú. Vzhľadom na veľký počet vecí v oddelení JUDr. M., najmä starších vecí, pridelených aj z iných oddelení, nebolo možné, aby sudkyňa konala plynulejšie“.

Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne reagovala na stanovisko okresného súdu listom z 8. júna 2005, v ktorom sa uvádza: „... Vo vyjadrení Okresného súdu Trnava je uvedené, že sťažnosť mojej klientky E. K. považuje za čiastočne dôvodnú.

Zo samotného popisu úkonov súdu v tejto právnej veci nepochybne vyplýva, že sťažnosť mojej klientky E. K. je dôvodná v plnom rozsahu.

Okresný súd Trnava začal vo veci konať až dva roky po podaní žaloby, dňa 14. 01. 2003 vyžiadanim si trestného spisu. Následne vykonával ďalšie úkony až do 09. 07. 2004, kedy súd zaslal vyjadrenie zástupkyne žalovaného v 2.) rade mne, ako právnej zástupkyňi žalobkyne a žalovanému v 1.) rade. Ďalší úkon súdu potom nasledoval až po viac ako 10 mesiacoch, keď súd vytýčil pojednávanie dňa 24. 05. 2005 na termín 24. 06. 2005 ...“.

II.

Ústavný súd zo sťažnosti sťažovateľky a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 25/01 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

A.

1. Sťažovateľka podala okresnému súdu 15. januára 2001 žalobu o mimoriadne zvýšenie odškodnenia za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia na sumu 2 823 900 Sk a o náhradu škody vo výške 34 840 Sk proti S. p., a. s., B., pobočke v T. (ďalej len „žalovaná“).

2. Sťažovateľka 30. mája 2001 navrhla, aby okresný súd pripustil vstup do konania M. T., T. (ktorý zapríčinil dopravnú nehodu, v dôsledku ktorej došlo k poškodeniu zdravotného stavu sťažovateľky), ako žalovaného v 2. rade (ďalej aj „žalovaný v 2. rade“).

3. Opatrením predsedníčky okresného súdu bola vec pridelená 17. júla 2001 sudkyňi Mgr. B. M.

4. Sudkyňa pokynom zo 14. januára 2003 žiadala pripojiť trestný spis sp. zn. 3 T 2/99 na nahliadnutie.

5. Sťažovateľka 28. júla 2003 urgovala konanie vo veci.

6. Sudkyňa pokynom z 2. decembra 2003 uložila vyššiemu súdnemu úradníkovi vypracovať uznesenie o pripustení vstupu ďalšieho účastníka do konania.

7. Okresný súd (vyšší štátny úradník) uznesením z 22. januára 2004 pripustil vstup do konania M. T. Uznesenie bolo doručené účastníkom 29. januára 2004.

8. Žalovaný v 2. rade 4. februára 2004 napadol predmetné uznesenie odvolaním.

9. A. – S. p., a. s., pobočka T., 11. februára 2004 oznámila, že jej bolo pobočkou v T. postúpené vyššie uvedené uznesenie a že *„práva a povinnosti vyplývajúce zo zákonného poistenia zodpovednosti v zmysle ustanovenia § 28 zákona č. 381/2001 prešli 1. januárom 2002 zo Slovenskej poisťovne a. s. na Slovenskú kanceláriu poisťovateľov. Tieto práva a povinnosti uplatňuje a vykonáva v mene a na účet kancelárie t. č. A. – S. p. a. s.“* Súčasne žiadala predložiť žalobu, aby sa k nej mohla vyjadriť.

10. Okresný súd (sudkyňa) uznesením z 1. apríla 2004 pripustil, aby do konania na strane žalovaného v 2. rade pristúpil M. T. (uznesenie bolo doručené účastníkom 30. apríla, resp. 3. mája 2004 a žalovaným aj žaloba na vyjadrenie v lehote 30 dní).

11. Sťažovateľka 12. marca 2004 žiadala okresný súd o podanie informácie o stave konania.

12. Okresný súd v odpovedi sp. zn. Spr. 2333/04 zo 17. apríla 2004 oznámil, že vo veci po nadobudnutí právoplatnosti uznesenia z 1. apríla 2004 nariadi pojednávanie. Uviedol tiež, že *„... s ohľadom na veľké množstvo starých nevybavených vecí v oddelení Mgr. M., nebolo možné plynulejšie konanie“*.

13. Právna zástupkyňa žalovaného v 2. rade (advokátka JUDr. A. K. z P.) požiadala 27. mája 2004 okresný súd o predĺženie lehoty na vyjadrenie k žalobe, lebo zastupovanie žalovaného v 2. rade prevzala až 18. mája 2004.

14. Žalovaná v 1. rade (A. – S. p., a. s. odštepny závod B., právne oddelenie) predložila 1. júna 2004 okresnému súdu vyjadrenie k žalobe. Namietala nedostatok pasívnej legitimácie žalovanej v 1. rade (má ňou byť Slovenská kancelária poisťovateľov Bratislava) a spochybnila tiež rozsah uplatňovaných nárokov.

15. Právna zástupkyňa žalovaného v 2. rade predložila okresnému súdu 14. júna 2004 vyjadrenie k žalobe. Keďže jej bola doručená žaloba a uznesenie z 1. apríla 2004 až 28. apríla 2004, vzniesla námietku premlčania „žalovaných náhrad“, pretože lehota na uplatnenie náhrad škody voči jej klientovi začala plynúť 17. augusta 1999, keď sa poškodená dozvedela o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Spochybnila tiež rozsah uplatnených nárokov (vzhľadom na už vykonané čiastočné plnenie S. p., a. s.)

16. Okresný súd 15. júna 2004 požiadal právnu zástupkyňu žalovaného v 2. rade, aby v lehote 7 dní predložila dva rovnopisy svojho vyjadrenia zo 14. júna 2004 k žalobe.

17. Okresný súd 12. júla 2004 zaslal právnej zástupkyňi sťažovateľky a žalovanej v 1. rade vyjadrenie žalovaného v 2. rade k žalobe (doručené adresátom 15. júla 2004).

18. Okresný súd 24. mája 2005 stanovil termín pojednávania na 24. jún 2005.

19. Súdny spis sp. zn. 17 C 25/01 bol predložený 3. júna 2005 ústavnému súdu na nahliadnutie.

B.

Predsedníčka okresného súdu v odpovedi sp. zn. Spr 2333/04 zo 17. apríla 2004 na sťažovateľkine podanie z 12. marca 2004 popísala doterajší priebeh konania a konštatovala: „S ohľadom na veľké množstvo starých nevybavených vecí v oddelení Mgr. M., nebolo možné plynulejšie konanie“.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 25/01 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“.

2. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Iba prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech

alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto pre naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd o veci iba konal a nerozhodol o nej s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (napr. I. ÚS 41/02, III. ÚS 87/02 a ďalšie).

3. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie („*mimoriadne zvýšenie odškodnenia za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia*“), ktoré sa začalo 15. januára 2001, nie je dosiaľ skončené ani na súde prvého stupňa a okresný súd v ňom nariadil prvé pojednávanie až na 24. jún 2005.

4. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, I. ÚS 49/04).

4.1. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd je toho názoru, že doterajšia dĺžka konania nebola v posudzovanej veci (vzhľadom na doteraz vykonané úkony súdu a z toho vyplývajúci nízky stupeň pripravenosti relevantných podkladov na možnosť rozhodnutia v merite veci) závislá od zložitosti (právnej alebo faktickej) právneho sporu vedeného v konaní pred okresným súdom a ani vyvolaná správaním sťažovateľky (pozri bližšie chronologický prehľad úkonov predmetného súdneho konania – bod A II. časti odôvodnenia).

4.2. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej občianskoprávnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti a k nej pripojených dokumentov, ako aj zo stanovísk účastníkov konania a z na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd konštatoval zbytočné prietahy v období

- od 30. mája 2001 (návrh sťažovateľky na rozšírenie účastníkov na žalovanej strane) do 22. januára 2004 (uznesenie o pripustení M. T. do konania) t. j. dva roky, sedem mesiacov a tri týždne,
- od 14. júna 2004 (vyjadrenie žalovaného v 2. rade k žalobe) do 24. mája 2005 (stanovenie termínu pojednávania), t. j. vyše jedenásť mesiacov, keď okresný súd vykonal jediný relevantný úkon – zaslal 12. júla 2004 vyjadrenie žalovaného v 2. rade ostatným účastníkom konania),

teda spolu v trvaní vyše troch rokov a šiestich mesiacov okresný súd nevykonal úkony smerujúce k rozhodnutiu v merite veci (resp. bol nečinný).

Obranu okresného súdu spočívajúcu „na veľkom počte vecí“ vybavovaných zákonnou sudkyňou ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

4.3. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4.4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému

súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'učinenie (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

5.1. Sťažovateľka požadovala priznať primerané finančné zadost'učinenie vo výške 300 000 Sk z dôvodu, že „... stratila možnosť dosiahnuť právoplatné a vykonateľné rozhodnutie vo veci v primeranom čase. Neúmerne dlhú dobu znášam stav právnej neistoty. Nevieam, či žalovaná suma, resp. aká jej časť, mi bude súdom priznaná. Vzhľadom na moje zdravotné a psychické poškodenia vzniknuté v súvislosti s dopravnou nehodou, ktorú spôsobil žalovaný v II. rade, predstavuje žalovaná suma moje existenčné zabezpečenie“.

5.2. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadost'učinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadost'učinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia základného práva sťažovateľky (pozri body 4.1 až 4.3 tejto časti) považuje za primerané vo výške 60 000 Sk.

5.3. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnej sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou. Advokátka vykonala tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) z 29. marca 2005 a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu z 8. júna 2005. Odmena za jeden úkon právnych služieb je (v zmysle § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, t. j. 1/6 výpočtového základu 15 008 Sk) 2 501 Sk, čo predstavuje spolu s režijným paušálom 150 Sk sumu 2 651 Sk. Odmena advokátke za poskytnuté právne služby v konaní pred ústavným súdom predstavuje spolu sumu (za tri úkony právnych služieb) 7 953 Sk. Keďže si sťažovateľka uplatnila náhradu trov jej právneho zastúpenia v sume 5 302 Sk, ústavný súd rozhodol v súlade s jej návrhom.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2005